

Titel: Bondens første Betænkninger, om de Aarsager Philopatreas har anbragt for de dyre Tider.

Citation: "Bondens første Betænkninger, om de Aarsager Philopatreas har anbragt for de dyre Tider.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 2*, A.F. Stein, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_002-shoot-workid1_002_005.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 2

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Bondens første Betænkninger, om de Aarsager Philopatreas har anbragt for de dyre Tider.

Cor saluum teneas! salvus sic tendis ad astra.

Kiøbenhavn 1771,

trykt hos August Friderich Stein.

2

Forsnak.

til Philopatreas!

Du elsker Sandhed! Jeg har derfor undersøgt, de af dig anmærkede Aarsager til de dyre Tider, og befundet samme urigtige; Derfor meddeles mine Betænkninger derom.

Til Læseren!

Jeg har tænkt: At meddeele Dig mine Betænkninger om de dyre Tider: Derfor; har jeg først søgt, at underrette Dig om, de Dig bekjendte! Philopatreas Vildfarelser.

Bonden.

3

Betænkninger

om

de Aarsager

Philopatreas

har anbragt for de dyre Tider.

Omne perit studium, quando natura ropugnat.

Den der gjør Anvendelsen; Uden at viide, hvad Texten skal være? Er ligesaa vist vildfarende: Som den, der først giorte Uroen til et Uhr; Men uden, at legge Haand paa Hiulene, eller, samle Værket, vilde give Uroen sin Gang og ordentlige Bevægelse. — Dette kan man vist kalde: At spænde Hestene bag til Vognen. Det sidste gaaer an i Nødsfald; Men det første, aldrig!

4

Den gode, og, maaskee! velmeenende Philopatreas har anspoeret adskilligt: Men Handelen, Philopatreas! Dine Bølgers Uroe, har igien, i dette Stykke, anspoeret dig allevegne.

Saa vist som det er: Et Menneske kand feile! Saa vist feiler et Menneske; Naar hans Tænke- Kraft udstrækker sig, over det ham ey tilmaalte: eller; hans Ord stige til en uordentlig Høyde, — Hvis ikke? Philopatreas!

Da siig os:

Hvilke ere, uordentlige og umaadelige høye priiser paa Levnets-Midlerne i det kiære Dannemark ? Eller:

Hvilke ere, de ordentlige og maadelige rette Priiser paa Føde- Vahrene i det kiære Dannemark?

Siig os dette. Philopatreas! Og lad faa, dine Anmærkninger blive læste.

Meget bekymret, sagde jeg: Da jeg saae, den viise Philodanum mistrøstig. Hvor tage vi Brød i Ørken? Men hvor fornøyet blev jeg! da jeg hørte Philopatreias sige: Vi boe mit i et Korn-Land, som ey allene kand forsyne Norge: men andre Steder med

5

Levnets-Midler. See Philopatreias. pag. 8. Da tænkte jeg:

O! Forunderlige Skiæbne! At have, og tillige at mangle, de samme Ting! Betænkksom anhørende Philodani grundige Klage; Men, i sær! Philopatreiases umaadelige Graad: Besluttede jeg, at give min Betænkning derom.

Jeg er ikkluns en Bonde; Derfor udbeder jeg mig Tilladelse, at gaee frem: Thi denne Stand er just den nederste i vor Stats-Bygning; — Og denne Bygning fra neden betragtet.

Ædle patrioter! Men i sær Du. Philopatreias! Fortørnes ikke! Jeg faae dig, at drive, grædende, for fuld Seil, som Havets Dyrkere: Da tilønskte jeg Dig overflødig Vand! Og, gid! Du ey skulde stødt an paa disse Grunde.

Hvilke ere:

De umaadelige og uordentlige Priser paa Levnets- Midler? Eller:

De ordentlige og maadelige Priser paa Levnets-Midler, i det kiære Dannemark?

6

Derfor skal min Bestræbelse gaee ud paa; At aflegge disse Grundes, Strækning og Hønde.

Skille vi nu, det uordentlige fra det ordentlige. Det umaadelige fra det maadelige. Opsøge vi det ordentlige og maadelige! da have vi gjort det rette Skrit over dette Høye.

Midlertid! Skal Philopatreiases Anmærkninger, først, blive Maalet for mine Betænkninger. Altsaa; maae mine Læsere tillade mig! Jeg, for det første, maae antage følgende Sætning, aldeeles ubestæmt — Føde-Vahrenes priiser ere umaadelige, i det kiære Dannemark. See Philopatreias Pag. 8. lin. 3.4. Thi jeg har sagt: Philopatreiases Anmærkninger skal først blive maalet for mine Betænkninger.

— At Føde-Vahrenes høye Priiser, ere umaadelige: Dette, siger jeg: veed enhver. Det samme har Philopatreias sagt os; Men, for det øvrige, intet videre: „Thi Sætningerne ere alt for uindskrænkede: Beviserne ere søgte i Aarsagerne, og Aarsagerne ere uafgjørende: De anbragte Aarsager trænge meere til Beviis end Sagen selv; Derfor søge vi forgiæves i Philopatreiases Blade, det vi ønskede!„ — Men vi vilde antage Sagen, som den er anbragt; Og undersøge Beviserne, som de falde.

7

Philopatreias siger:

„Betragte vi Føde-Vahrenes umaadelige høye Priser i vort kiære Dannemark; da maae man græde derover: Aarsagerne ere utallige. De fleeste af dem, have sin Grund i Egennytte; kuns faae af Banskiaebne.

„Den eeneste Vanskiaebne Philopatreias har anført, er; Qvæg-Sygen. Som han tilstaaer: har nogen Indflydelse i Suulet.„ See Philop. Pag. 13. lin. 1,

„Vi boe, siger Philop.: midt i et Korn-Land, som i mange Aar, ingen betydelig Misvæxt har trykket ! Et Land! som ey alleene kand forsyne Norge; men andre Stæder med Levnets-Midler. Og dog er Priserne her ulidelige.

”

Saa lidet, Misvæxt og Frugtbarhed kand have tillige! Saa lidet Overflødighed kand føde af sig umaadelige dyre Tiider! Saa lidet anseer Philopatreias Misvæxt for: At have sin Indflydelse i de nærværende. Men hvorvidt denne Hoved-Aarsag, som altid pleier, at føre ved Haanden med sig de dyre Tider, har sin Indflydelse i de nærværende høye Priser, skal blive viist; Naar vi kommer til at tale noget meere bestemt; Thi nu maae vi efter Løfte afhøre Philopatreiases Vidner.

8

Priserne ere umaadelige og ulidelige, i Dannemark, siger Philop.

Fordi; Philop. 1 ste Aarsag: See Phil. Pag. 8.

„Høyt oppe i Norge, hvor Landet altid trænger til fremmed Korn: Kand 1 Td. Rug kiøbes 6 a 7 Mark ringere; end her i Kiøbenhavn.„

Dette Beviis er modsigende.

Thi, efter Philopatreiases sigende: og som alle veed! gaaer en stoer Deel Ruug aarlig, fra Dannemark til Norge. Og hvem kand nægte? den danske Ruug gaaer, endog, til de længst fraliggende Stæder i Norge? Ja: til andre flere Stæder. NB. („Vi tale her om Dannemark, paa den Tid, da Dannemark har Overflødighed af Sæde-Vahre; Thi dette er, Eengang for alle sagt! forud sat af Philopatreias), — Altsaa; Er det jo umueligt: At Ruugen skulde kunde sælges i Almindelighed, 6 a 7 Mark ringere i Norge, end den er kjøbt i Dannemark. At det undertiiden kand skee; beviiser slet intet! samme Forskiæl paa Priserne kand jo have paa vore egne Torve?

9

Men vi vilde undersøge denne Aarsag, og afhøre dette Vidne noget Nøyerer; For; derved at gjøre let, Undersøgelsen af de Øvrige. — Priserne paa Ruugen ved Kiøbenhavns Bolværker var (paa den rette Kornhandlings Tid, ja! endog, maaskee! derefter) 14, 15, 16 Mark pr. Tønden i Sommer. Da gik endeel Ruug (som, maaskee! endog havde været inden for Kiøbenhavns Told-Boed) fra Dannemark til Norge. Denne Ruug blev ventelig solgt i Norge, og, noget nær ! til samme Priis, som den da kostede i Kiøbenhavn. Nu veed enhver, at Norge maa forsyne sig med Kornvahre om Sommeren, til at tage imod Vinteren med; Norge har altsaa Ruugen, nesten i Vinter, for det samme, som den kostede i Kiøbenhavn i Sommer. Men nu i Vinter, koster Tønden 28 Mark i Kiøbenhavn; Altsaa har de Norske meere, end 7 Mark bedre Kiøb. Er vel Egennytte Skyld derudi? Mon Normændene ere de Korn-Pugere Philopatreias sigter til? Nei! De ere det ikke. De ere, i ald Oprigtighed, vore Brødre fra gammel Tid. Dem skyldte vi ikke alleene, det vi selv ey vilde have; Men det vi kunde have at overlade; Ja! det vi kunde spare: At vi igien, kunde faae af dem, det, til hvilket vi trænge. Ikke Egen-Nytte; Men Egen-Skade, har i nærværende Tilfælde den heele Skyld. Vore Norske Brødre veed: De ey, om Vinteren, kand faae Ruug fra Dannemark; derfor kiøbe de om Sommeren, det de trænge til. Kiøbenhavn

10

veed: Den ey kand faae Ruug fra Jylland eller Fyhn om Vinteren. „Thi det Philopatreias siger: (Kiøbenhavn kand daglig lange til Fyhns og Jydlands Sæde-Vahre:) Er kuns, en sød Tale-Maade, uden Smag, og en indbildt Overflødighed, som enhver i Staden, nu ey er hiulpen med, at have; Da det virkelige Mangler., Vore Norske Brødre kiøbe om Sommeren; det bør De! — Kiøbenhavn burde gjøre det samme: Thi vi Bønder kand dog ikke sende vore Vahre til Eder, om Vinteren med den agende Post ? Anden Befordring viide vi paa den Tiid af Aaret ikke! — Men jeg maa haste!

Dog! Philopatreias kunde falde paa, at sige hertil: „Norge kand have Ruug fra andre Stæder, end, fra Dannemark, og denne Ruug kjøbes 6 a 7 Mark ringere i Norge, end, den Danske i Dannemark., „ c: Idem pr. Idem, Philopatreias! Overhovedet sagt: skeer dette aldrig! Thi om vi end have Misvæxt i Dannemark? have vi Korn-Landene ligesaa nær ved os, som Norge. Og saa længe vi have Overflødighed; som Philopatreias siger: Maae vi altid sælge vor Ruug til ringeste Priser; Fordi, den er agtet, at være ringere, og er ureenere, end, den som fra andre Stæder kand have. (Dette kunde Philopatreias for faa Tider siden blevet underrettet om ved Gammel-Strand.) Det er alle saa Soeleklart! Saa længe vi har Ruug i Over-

11

flødighed, og kand sælge Ruug til andre Stæder fra Dannemark; Denne Rung da ikke kand sælges lettere, end, den er kjøbt i Dannemark. Ligesaa urimeligt er det: At Dannemarks ringere Rung skulde, paa noget Stæd, blive dyrere betalt, end Danzig, eller, andre Steders bedre Ruug, som paa samme Stæder kand have. — Følgelig kand Ruugen i Dannemark, saa længe den have i Overflødighed, ey være dyrere end Ruugen paa andre Stæder. — Endelig: Philopatreias! da dette, Beviis er hentet alt for langt borte. Og jeg, engang for alle, ønskede! At overbeviise Dig om slige ubestemte, overdrevne, og uvedkommende Bevisers Anbringelse; vil jeg alleene paa dette Sted sige følgende. — Saa lidet jeg, som Bonde, regieres af Kongen i Pohlen, Engeland eller Sverrig. Saa lidet disses Love bestemmer mine Rettigheder! Da jeg ey har noget med disse Regiæringer at skaffe; Men alleene, min egen Konges Christian den Syvendes og Hans Lands Naturlige Grund-Love, efte hvilke at rette mig. Saavist! kand og maa, den Danske Borgeres Vahre og Kunstneres Arbeide, Ja! Ager-Mandens Ruug, Kiød, Smør og Ost, og alle Føde-Vahre, excipere forum! Det er: Disse staae ey i Forbindtlighed med hine Stæders Torver eller Taxter. — Ney! I denne Circul er en anden Forhold. Dette maae være nok sagt, om det første Beviis: Thi Statens Natur maae søges i sine første Grunde.

12

Philopatreias 2den Aarsag, See Phi. lop, Pag. 8. lin. 5. „Een alt for stærk

Udførsel har fordoblet priserne i Dannemark.

Denne Sætning falder af sig selv. Thi; —

I dette Foregaaende vilde Philopatreias, at de fremmede Stæders Ruug-Priiser, skulde være de, efter hvilke

vi burde rette Os. NB. „(Det er egentlig Ruugen jeg taler om! siger Philop. Pag. 12. lin. 14.)„ Jeg har der beviist: at Værdien af den danske Ruug staaer under den, saa kaldte, fremmede, om det endog er i vore egne Havne. Altsaa kand Udførsel af Ruugen fra Dannemark, aldrig drive Prisen paa Ruugen i Dannemark til, end sige over de udenlands Priser: Thi det vi udføre, skal sælges. Det vi skal sælge, maa sælges lettere! Følgelig maae det som skal sælges lettere fra Dannemark, kjøbes lettere i Dannemark. Altsaa maatte vore egne Priiser, fra denne Side betragtet, være de ringeste. Vore Kiøbmænd har vel ey meere lovlig Hævd paa, end Kiøbmands Brug tillader; at kjøbe dyrt og sælge let: Disse udføre dog vel ey heller med god Villie af Dannemark, det med større Fordeel kand sælges i Dannemark. Og ingen af vore Provintser, veed jeg vist! sælger sine Vahre saa reent bort, enten til Uden- eller Inden-Riigs Stæder; at de igien nø-

13

des til, at hente dem hos Fremmede. Ney! saa slette Huusholdere findes ey i Dannemark; Naar jeg undtager: Een Deel af Sielland, hvor Bønderne (jeg troer, for at ligne Kiøbmænd) sælge de Føde-Vahre om Vinteren, som de undertiiden maa kjøbe dyrere igien om Sommeren. Ja! lad dette, naar Sommer sættes i Steden for Vinter, ligeledes kunde siges om Kiøbenhavn: Saa veed jeg dog, vist: Kiøbenhavn og et Stykke af Sielland, ey er det heele Dannemark: Men! det er ikkuns det Philopatreeske Dannemark. Jeg har altsaa beviist: At saa længe de Uden-Riigs Priser skal være vor Rette- Snoer; og vi har Ruug at overlade! Kand Priiserne i Dannemark paa Korn-Vahre, ey overstige de Uden-Riigs Priser. Dette er alt hvad jeg paa dette Sted burde vise.

Men derfor nægtes ey: Korn-Priserne, søgte i den rette Sammenhæng, ere Umaadelige.— Vi holde os her alleene til det belovede. --

Philopatreas 3die Aarsag, Pag.

9. lin. 6.

„Jorde-Godsernes høye priser, giøre vist nok endeel til Korn-Vahrenes utaaelige priser.

14

Ret nu veed jeg ikke, hvad jeg skal slutte om Philopatreas? Mon det være mueligt at følge ham igiennem alle de Smuthuller, fra hvilke han har vidst at udleede sine Beviiser? Ney! Saa langt kand jeg ey paa eengang strække mig. Jeg vil blive ved Jorden! Jorden er Riig!

Du og jeg Philopatreas! ere ikke hjemmehørende alleene her; Men til det meeste vi udrække vor Haand er dennes Formue. Alle Manglers Afhielpelse i det Naturlige hentes og endes her; Paa denne Grund opvoxe vi, vi fløttes omkring, nyde alle Fordeele; Men tilsidst! gaae vi ind der, hvorfra vi udgik; Og denne Indgang i Jordens Riige Skiød, erstatter fuldkommen Naturens herril erfarede Mangler. Ageren er Riig: Philopatreas! Forundre dig ikke, om Agerens Dyrkning eengang skulde nyde en værdig Understøttelse! Naar de, som eye Capitaler, nærme sig dens Brug; da bliver de Ukrudsfulde Agre omdrevne og indrettede til Oplags-Stæder for Himmels nedfaldende Velsignelse. Disse Forandringer; Philopatreas! Mon de ikke være værd, at legge Mærke til i det kiære Dannemark? Men vi skrive her ingen Lov-Tale!

Agerdyrkingen er forbedret, og at denne, Agerdyrkingens forbedrede Tilstand, Har forhøyet Priserne paa Jorde-Godserne: Er det eeneste,

15

jeg, som Aarsag til Jorde-Godsernes høye Priser, kand meddeele mine Læsere, af Vigtighed. De vittige, nyttige, og bekostelige Indretninger til Jord-Brugens Forbedring; og Agerens fordeelagtigere Behandlings-Maade. De Favne-Tags Udstrækkelse paa hvert Stæd, af hvilke, Jordens Grøde til Beskiærmelse, omarmes: Den, baade Indvendige, og, fornemmelig! udvendige Besætnings, bedre, nyttigere, og meere fordeelagtige Tilstands Formeerelse: I vore Tider, frem for tilforn.

Bonde-Standens overflødigere Sved paa de, forhen! ledigliggende Marker. Denne sidste Stands, i visse Maader, forbedrede Tilstand. Da de nu: ved bedre Oplysning om at bruge deres Agre: Ved samlet Underretning og Erfarenhed af den meere fordeelagtige Udsæds Indretning og deres Jordbrugs Forbedring: Meere erfarne i, at vedligeholde de fordeelagtigste Creature; Det fordeelagtigste Antal: Og den fordeelagtigste Underholdnings-Maade. Fornemmelig! meere flittige! hengivne til det fornuftigere og sande menneskelige! Paa de allerfleeste Stæder, ere bragte i en ulige bedre Tilstand, end tilforn (i hvorvel! endnu meget mangler). Heraf følger: De fleeste Bønder, selv kand betale de Kongel. Skatter, og det er ikkuns et lidet Antal, som staaer til Rest, for det Herskabet tilkommer. — Den Tiid har været: Philopatreas!

16

Da der var kuns lidet at faae, hos Bonden af det eene, og mindre, af det andet. — Saa ulige bedre Jorde-

Godserne ere; frem for tilforn! Saa ulige Høyere, maae og Jorde-Godsernes Priser være. Aarsagen hertil, er forgiæves søgt i de uordentlige, Levnets-Midlernes, høye Priser. Og meere forgiæves, har du philopatris! søgt Levnets-Midlernes høye Værdie, i Jorde-Godsernes høye Priser. — Agerdyrkningen er ey als leene. Dannemarks Spiis-Kammer; Men tillige Dannemarks Skat-Kammer og ældgamle Penge-Kilde, ja! Sølv-Gruube. Jo længere man er kommet ned i Gruuben; jo meere Sølv har den givet af sig! Jo meere den giver af sig; jo bedre drives den! og jo bedre den er bleven dreven; jo meere er den agtet værd; Naar den skal kjøbes! (endskiønt den alleene bliver betalt med, NB. Eendeel af sit eget.) — Er Levnets-Midler og Penge et Riges Hoved-Styrke og Rigdomme? Er Kilden til disse i god Tilstand i et Rige? hvad under! den da betales dyre? Jeg gad vist seet den ærlige Mand, som herover kand græde! Lad philopatris græde, længe nok! og beklage dette! Han vil dog lade enhver have sine egne Lader. — Han maae gierne græde over min Daarlighed; Naar jeg ikkuns maae lee af hans Graad.

17

Anmærkninger over dette Stykker

i. Jeg holder det for bedre: At vore Capitalister

forbedre Agerdyrkningen med deres Capitaler (da den endnu trænger) End at de fettes i den Handel, de ey endnu har seet Planen til. Og som ruinerer, maaskee ! mange; Men beriger kuns faae Lande.

2. Gid! Handelen maatte opstaae, som af sin

Aske, Til der almindeliges beste, iblant Os! Gid! alle som have penge og Indsigt dertil, vilde lægge Haand her paa!

3. Gid! hver Bonde-Gaard paa Landet kunde kjøles saa dyre, som de Jord-løse-Huuse i Kiøbenhavn! Gaa veed jeg vist! de hverken manglede, Beboere, eller Befætning; Som for en føje Tiid siden. —

Ja! da, da var Du Lykkeelig, min Borger!

Philop. 4de Aarsag: See Philop. Pag. 9. lin. 14.

„Korn-puggere, angiver Philopat. som Aarsag til de høye Priiser., Og dette er vist: Ingen Aarsag kand vare ulykkeligere end

18

denne; Raar den haves! Men disses selsomme angivne Oprindelse har givet mig anledning til Tvivl, om denne Aarsag.

Lad os høre deres Forplantelse!

„Capitaler avle Jorde-Godser; Jorde-Godser avle Capitaler: Capitaler avler Proprietærer og Forpagtere; dette er meget naturligt! Af dem; siger Philopatris?„ (naar de parres, venteligt;) avles., Korn-Pugere., Og endelig! at Sagen kand faae sin Rigtighed; (Endskiøndt Kornpugere ey kand ansees, hos Skriveren for andet, end et Sæhr-Slag) maae de siørste af Dem, nødvendig avle, Indflydelser! Philop. Pag. 9. lin. 10 & c.

Jeg er ey Natuurkyndig; derfor kand jeg ikke gjøre mine Lesere reede for denne Generation. Fra Penge-Pueren; Der ofte er en Stat mere end Kohn-Pugeren skadelig; Troer jeg, dette sidste Uhyre needstammer: Thi; da disse første Udyer ey, paa loulige Maader, kunde forøge deres Capitaler nok: Søge de, Samvittigheds løje; Rov, af forborgne Veie. De udstudere de Dyre Tiider, eller, naar de Dyre Tider komme, opkjøbe de Vahre, paa hvilke Mangel er; eg siden ey udsælge, uden efter det Maal, Deres umættelige Penge Begierlighed

19

foreskriver alle. Disse raadne Lemmer i Staten! Ere værre end Plagen selv. De forandre, Vanskiæbne til en Plage, Plagen til en Ulykke, og Ulykken til et dræbende Onde! De ulykkelig gjorde, omkommer ofte uden Barmhertighed. Den Fattiges Formue, er det første, i hvilken man maae see; at disse Rov-Dyer hugge deres Kløer. Da føler Hjerterne allerede Døds-Angesten! Og dennes Frygt, er en Jæger, som Kornpugeren, vist nok! hielper til at udreede, for at drive til Sig, endog, de skiulte Liggende-Fæe, som ellers i deres Nøds-Huller vare sikkre nok. Naar disse maae krybe frem; Da leer U-Mennisket! Døds Frygten, som nu staaer malet i disse udmaattede og ilde tilredte Dødeliges Ansigter, Fordi de ere ulykkelig gjorde af Menniske Slægten; needriver, det nøgne og smertefulde Tabernakel, omsider! Da bevæges Korn-Pugeren til Medlidenhed! — Han indkjøber nye Forraad, under Skin! at hielpe disse Ulykkelige. Det gjør Han! Vist nok forhindrer Han, den utilladelige Død disst Ønske sig! Ikke fordi hans Begiærlighed er mættet: Nei! Nu voxer først hans uretfærdige Forraad ! Nu har Uhyret Lejlighed og Kræfter, til at antaste det feede Rov, som dog omsider skal mætte denne gruesomes Graadighed! Nu kand han foreskrive de formuende , ja, de Riige selv, som hidtil kunde vise

Barmhietighed, Ubarmhietigheds leve Regler; Og disses

20

smertefulde Undergang skeer saa meget meere hastig, som deres Formue skal gjøre fyldest for alle Andres Mangeler. Men vi vilde en værdige denne Umenniskelighed Følgeskab til sin Grav! Disse sidstes Angester skal nok mætte hans Begiærlighed, og deres Sukke veilede ham, til det hannem alleene fyldestgiørende Fortvivlelsens Foraads-Kammer, hvor alles Sukke, og alt Haab tillige, forlader Ham.

Disse Rov-Dyr, Philop! kunde ey let indfinde sig uden paa de manglende Steder; Thi der bør vist mere, end Snak til: At tvinge Priserne i et Land som har Overflødighed: Allermindst vilde disse finde Beskyttelse, eller Nærings-Veie, i et Land som Dannemark. — Ney! Andre Kilder til disse Uordener maae søges. — Men Vi maae her eftersøge Korn-Pugeren, kortelig.

Jeg iagttager allene der imodsatte.

Vore Capitalister ere, desvære! ikkuns faae, og de samme ere tynde. Til at opkiøbe en saa anseelig Forraad i et Riige, som alleene har til Nødtørftighed, at Priserne derned, inden Aarets Omgang, skal blive utaalelige: Dertil udfordres vist nok en anseelig Capital. Og det endog i reede Penge: (Thi hvad forreter en Sparsommelighed i et Land paa en Manglende Tiid?) Hypothek vilde være meget ubeqvæmme

21

Midlet til sligt. Midlertid! viis os de liggende Penge til Lette. Dog! Umuligheden behøves en at søges herudi. De Folk Philip, har nævnet, er vel neppe noget smaaet For-Prangerie vorne? Jeg vedder! at Ti af dennem trænger altid til at sælge; Og den 30de har neppe Penge, at kiøbe den 29des Vahre for. Spørsmålet bliver: Om De endda gjør det?

Saa let Penge-Pugerne kand finde Kister til sine Penge. Thi; I denne Fald følger grimen Hesten. (Efterhaanden hans bliver fyldte, bliver andres Tomme). Saa vanskeligt er det; At sinde Korn-Puger Oplags-Steder. Jeg troer neppe, Du dertil skal finde fornøden Indretning i det heele Dannemark, hos Private Folk. Ja! Du vil neppe finde, paa de fleeste af Dine paa raabte Steder, fornøden Loft-Ruum, til at bevare, for en gandske kort Tiid, sit eget Kohn; Endsige! meere. Og denne Mangel, holder jeg for! gjør vist, lige saa meget til de Dyr-Tiider, som Korn-Pugeri i Dannemark. Oplage kand man dog ey gietre af disse Vahre paa Gaderne: just derfor mangler et vist stoert Stæd saa ofte

Jeg holder for: Det gaaer i Almindelighed med Dannemark saaledes til. Strax bliver

22

Ruugen umaadelig dyr, naar Misvært indfalder: Thi intet forbeholdes, at bøde imod Mangelen med. Land-Manden sælger tiidlig paa Aaret, ja, førend Kornet er torsket! Deels; fordi han trænger: Deels; fordi han ey har Leylighed selv at bevare Kornet. Deels af Frygt for, Priserne skal falde. Deels: Fordi han aldrig veed noget, hvoraf at slutte sig til Priiserne for tilkommende Tiid, uden, den Priis og Frugtbarhed paa Kornet, han har seet paa sin egen Øe og Agre, Kjøb-Mandens Indsigt og Evne, og Leilighed, strækker sig næsten liae saa rit! Denne slæber Kornet af Landet! Førend man seer hvordan Grøden blev, er Kohnet borte. I hvorstoer end Overflødigheden har været! Siig mig da; Philopatreias! Hvad du kalder Korn-Pugerie i Dannemark? — Er Siellands Bønder vel Korn-Pugere, fordi de undertiiden faae Deres Vahre umaadelig dyrt betalte? Tak nu Gud! for dem; philopatreias! Ligesaa lidet, kand andre være det; Saa længe, de sælge til ordentlig Tiid; Og endnu mindre! Da de sælger, førend de buurde, alt for reent bon. Det er en gandske anden Sag; Naar Misvæxt indtræffer i Dannemark; Thi da er vel Dannemark ey reenere, i det smaae, end andere større Steder, i det stoere.

Vi have nu fornemmelig talt om de Oplage, som sigte til, den indvortes Velstands

23

For-Fordeelelse. Andre Oplage er det, Philopatreias taler om, see:

Philopat. 5te Aarsag Pag. 9. lin. 18. „Oplage og Udførsel. Siger Philop.

Disse Oplag og denne Udførsel er det, just! der gjør Dannemark fattig; NB. fordi alt dette mangler. Jeg har beviist, og vist Aarsagerne til: At vore egne Korn-Priser staaer, altid ! under de Fremmedes, NB. (saalænge vi har Overflødighed! hvilket er det: hvortil Philopatreias helder sig) — Den største Overflødighed som Dannemark kand nogensinde have at overlade; kand vel, i nogen Maade, komme i Betragtning, som et hielp Middel for andre trængende Stæder; Men denne Betragtning Philopatreias! strækker sig kuns kort. Hvad er en Myg, imodsat en Elephant? Hvad er den lille Dannemarks Overflødighed paa Kornvahre, der saa let kaud mangle os selv, imodsat hiine mægtige Landes stoere Forraad; Fra Aar til andet? Naar de tillukker,

kunde vi ey oplukke for de manglende Steder. Naar de Oplade; kunde vi ey tillukke! De sælge, en stor Forraad! Vi allene et lidet Overskud, af en aarlig Grøde I — Den større Velsignelse kand ey til intet gjøre den mindre; Men den mindre kand umuelig omskrive den størres Grændser. Hi-

24

nes Overflødighed foreskriver os derfor vore Overskuds Priiser; Og der er knus Eenfoldighed: At være uvidende om Hiine Prisers Høyere Grændser. Hvor de gaar for, mage vi, i en dobbelt Henseende, følge efter; Derfor kand Korn-Pugere, i Overflødigheds Tiid, ey finde Nærings-Veie! Derfor, havs hverken Oplag eller Forraad i det kiære Dannemark.

Philopat. 6te Aarsag, see Philopat. Pag. 9. lin. 10 & c.

Philopatreias taler her og paa følgende Side om adskilligt. „Om Regiering og Indflydelse i Regieringen.,, (Dette er, efter Ordene vanskeligt at forstaae, sagt om Dannemark) „Om Handel og Handels-Mænd, Ministre bør være Ministre & c.,, Det er let at see! Indførsel og Udførsel er det vigtigste; Forbud og Tilladelse; Den „Aarfag til Korn Prisernes Forhøyelser.,, Philopatreias her uddrager af dette alt.

Forbud, imod Tilladt Udførsel; Tilladelse til Indførsel, som kand have været forbuden; dette, er det, vi skulde undersøge nu.

Forbud imod Indførsel er unægtelig Dannemark overmaade skadeligt; naar Dannemark

25

mangler! Thi da vogner rigtig, foruden Mangelen, Korn-Puger Ulykken, mit iblandt Os. Vel sandt! Rigets Velstand altiid, Ihenseende til Riigdom og Formue, forbyder Indførsel; Men denne Sandhed er vigtigst! En Mand bør give alt sit Gods for sit Liv! Og den Stats-Mand, som i mindste Maade forsaae sig ved forsætlig Raadgivelse, imod dette; vist nok! havde et unaturligt og forrædersk Ondt, ja Dievels Hierte! avlet hans Politik. — Men Philopatreias! En viis Konge, som Regent, En klog Minister, som Raadgiver! Skyldte vist! foruden vort Liv, vor Formue og Velstand, utroelige Ting! Ikke med lige Følelse; Men med lige Flid maae vaages over begge. Indførsel, naar Dannemark har Overflødighed, er derfor ubillig; Thi den har samme, om ey Voldsomme! faa dog Skadelige Følge.

Jeg veed ey, om Du Philopatreias! Naar en lige Fliid jagttog alt: da i din Anmærkning kunde bestæmme Feil-Trinnet saa let? — Udførsel beriger Os! Indførsel svekker Os! Intet uden Nødvendighed kand hæve og forandre dene Lov. Og imod dette vigtige, er just din Forgribelse paa dette Sted; Thi her til har du ingen Anmærkning lagt.

Der i at undersøge det vigtige, er ey min Hensigt paa dette Sted! — Dit Feyl-Trin Philo-

26

patreias! er egentlig det betydeligste, jeg vil lægge mærke til: see Philopatreias Pag. II. lin. I. & c.

„Du siger, Gud være Lov ! Vor viise Konge har forbudet Kornets Udførsel. Gud give det maatte behage Kongen at tillade dets Frie Indførsel.,, (Dette bør enhver ærlig Undersaat takke, baade Gud! og Kongen! for.) Men her forklarer Philopatreias sig selv.

„Indførselen vilde forbyde sig selv, naar Priserne blive ringe i Landet! — Denne sidste Sætning røber din Heele Feil! —

Bær forsikkert Philopatreias! En hver Retskaffen Borgere, paa en langt anden Maade og i en langt høyere Grad skiønner og bedømmer Kongens Viisdom og Naade. Kongens Faderlige Hierte seer Børnene mangle Brød; derfor aabner han Spiis-Kammerets Dør: At de frit maae tage af hans Skat-Kammer og kiøbe for. Det er; Kongen tillader! at udføre Landets Penge til Fremmede, for igien at indføre Brød til Landets Børns Nødkørstighed. Jeg siger: Nødtørftighed! Derfor har denne Tilladelse Grændser.

Forbud imod Udførsel gives: At ey de, som have noget at overlade, skulle sælge til

27

Fremmede, og hines egne Brødre, nødes til at kiøbe de samme, eller andre dyrere Vahre af Fremmede, i de solgtes Sted. Derfor bliver Udførsel forbuden, indtil Gud giver overflødig Velsignelse og Forraad igien.

See Philopatreias! Saaleedes sørger en viis Konge for et elsket Folk! Saaledes skiønner og beskuer et elsket Folk, en elsket Konges Viisdom!

Du siger, „Indførsel forbyder sig selv. See Philop. Pag. 11. lin. 8. Var det mig tilladt, at bruge din Beviisnings

Maade! Da kunde jeg sige: Du modsiger dig selv. Thi; hvad Fordeel fulgte da med hine Forbudes Dannelse? vid. Philop. Pag. 10. lin. 12.

„Vist er det, een Tilladelse just inden de Maaneder lisen lukker Søen vid. Philopatreas Pag. 10. lin. 6. Er ikkuns. Hændelse viis! at ansee. Et manglende Stæd til hielp. Men hverken at mangle eller forøde; Er gandske vist, i enhver Huusholdning, noget stoert! Og endnu noget større, i et Riige.

Betragt en Skats-Mand imellem disse yderligheder Philopatreas! 3000 Tønder Ruug indkommer, 6000 Rdlr. udgaaer, i hines Sted, til et Fremmed Land; Denne Capi-

28

tal sees aldrig Meer! Sant nok! Den underholder 6000 Mennisker med Brød 5 ja 6 Maaneder; Men det er jo og sandt ? at den samme Capital kunde underholde ligesaa mange, om den blev i Landet! i utallige Aar? Tænk paa Philopatreas han føler jo ikke mangelen? Han laader til en Tilladelse, som neppe er mulig, at gjøre din Begiæring fyldest; For at spare en, faa vit muelig Summa. Pengene kiender han! Nøden finder han intet mindre end til. Beregningen veed han at gjøre, over de Fordeele Kiøbmanden af denne vor Skade drager i en Fremmed Stad! De Haand-Værkere her af kand næres, de Plove herved kand drives: Staens Fordeele er det sædvanlige han er geskæftiget med. Han tænker om dig, som Du om ham. — Han gjør ønsker: Gid! Den Riige vilde, understøtte den Fattige! Gid! Den Formuende række den Uformuende Haand! Gid! Det fælles Brøderskab imellem vore Borgere nu udvise sig! Da! ja da! skulle alle see, at jeg endog er Statens Ven. — Ulykken tilflaaes! Et vist Haab glipper! Mangelen trykker haart. Han ønsker, Gid! Alle Mand flaae haand i haand! (Dog, til dette Ønske maae nok udkræves, meere et haart hierte, end en stoer Forstand?) Men hvad Under Philopatreas? Han har jo ikke igiennem vandret de nederste Løn-Kamre? Der har han ikke kørt de nødlidendes Bøn. Har han vel hørt de Fade løses Suk-

29

ke, eller seet Enkens Taare om Natten for disses Brød? Mon han viide den Tilflugt: At stille Hungeren med sin Graad! eller, at mætte Naturen med en kraftesløs Søvn ? — Siig mig: Philopatreas! har vel noget Hierte imodstaaet dette? — Siig mig: Hvad samvittighed tør bedømme, med Færdighed, en saa tvivlraadig og vanskelig Sag? Tænke ey: Jeg her ved modsiger Dig? Men! Intet er mindre min Tanke, end det. Den blotte Anseelse af Egennytte, udletter ald min Høyagtelse for en, saa! i Staten beløven Mand. — vist nok maatte den en Trives, som benyttet sig deraf. — vist er det: Ikke alle stoere Mænd, have arvet med Fødselen en høi Drift, eller, ædel Siel;

Men ligesaa vist er det: Et almindelig Skriig kand feile i, at bedømme Deres rette Værd. Jeg veed: Guderne kand feile! — Deres Tienere, forsætlig falde! vær derfor ey sparsommelig med rigtige Udtryk, nøye at beskæmme alle de sidstes Feyl. Thi; hvad Dyd kand vel Ophøyes! hvad Last, kand vel needtrykes! ved en mod begge, voldsom Pen? Derfor, skal denne Aarsag, Philopatreas! berøe paa dig selv.

I øvrigt:

30

Forbyder ey Indførsel sig selv! Forbød Indførselen sig selv; Da forbød Kongen den ikke. Nei! disse Ting forbyde sig ey lettelig selv.

3de Ting gjør vigtige Forbud mod Udførsel. Kongens Bydende. Misvæxt. Høyere Priser i vort eget, end, Fremmedes Lande. Udførsel, kand man nesten sig, forbyde sig selv.

Men Indførselen Philopatreas! siig Os dog. Naar skulde denne forbyde sig selv? Tor jeg vel sige Dig: Du feiler? Tør jeg vel sige Dig: Du beviser ilde? Tor jeg vel sige Dig: Din Hensigt maae, billigen! an-sees fordækt? Men endelig! Siig Os: Hvad Lands-Mand Du er?

Du Feiler! Indførsel forbød Du dig aldrig selv. Tænk paa, den Lækkerhed Du har nylig forraat. Midlertiid! mane jeg dog engang erindre Dig derom. See Philopatreas Pag. 13. lin. 11: Husker Du nu ikke dette Øyeblik paa, det Engelske feede Kiød, Smør, og Ost? (Din Stude Handel vil jeg ikke nævne; Thi Schone har før hørt Dannemark til, og de, det nu tilhøre ere vore Venner) Vær så sikkret! Øster - Søens Korn-Stæder, see Philopatreas pag. 11 vilde Du neppe glæmme saa let. Fik

31

Du alt efter Ønske! Snart matte man vente i din Lov-Tale derom; Intet, er Brød eller, Suul, uden dette! — Hvad forbyder sig selv at indføre fra Fremmede Stæder, endog, af de allermindst nødvendige, ja meest unyttige Ting? Hvad Grunde skulle afslaae, en, til syne! faa uskyldig Overdaadighed, ved at bruge disse, og misbruge vore egne saa umistelige Ting?

Hvorfor kiøbe vi, i en vis Hensigt, med god Indsigt altid hellere, den Øster-Søes Ruug end vor egen, naar hiin kand haves, til Brød? Da vor egen, naar den er reen, er til visse bedre; Og en Forbedring i det Stykke, kunde vi vente endnu. Vi kiøbe det Fremmede af Trang; naar vi mangle. Og næsten ligesaa vist, af Foragt til vort eget, naar vi have nok deraf.

Dyrheden paa det fremmede, forhøyer Smagen; En indbilt Nødvendighed avles heraf. De lette Priser paa vort eget tilstryger alles Øyne: Ingen agter eller anseer Satens Tab. Naar forbød da Indførselen sig selv?

Intet, uden Udgifternes Mangel raadede, alt forsildig! Boed derpaa: Og hvad skulde Du faae? Naar Du græd igien, Philopatreias!

32

Derfor kand Udførselen bedre, end Indførselen i Dannemark regiere sig selv.

Ilde beviser Du altsaa „med de lette Priser: At Indførselen skulde forbyde sig selv., Thi jo meer vort eget falt i Prisen, jo fleere fik Evne, til ar kiøbe det fremmede! — Dog sant! Indførselen maatte vist forbyde sig selv.

Priserne maatte falde, Staten Siunke! Indførselen og Staten favne hverandre i et endeligt Fald.

Philopatreias 7de Aarsag Pag. 13, lin. 17. „Hvad vi kiøbe for dyert, det have vi virkelig Mangel paa.,

Dette Beviis kunde snart blevet det Beste: „havde Philopatreias først beviist Os: Hvilke de maadelige Priser ere paa Levnets Midlerne., Da havde dette Beviis, om disse Levnets-Midler sagt; været gyldigt nok. Det er vist: alle nødvendige Ting kiøbes for dyert; — naar de Mangle i Almindelighed. Men det er dog egentlig Mangelen som overbeviser mig om Dyrhedens Natur. Priserne ere ikke paa et Sted som et andet; Derfor er det umueligt af Priserne alleene at dømme om Man-

33

gelen selv. Er Velfærden veied! er Prisen bestemt! Da kand først af de høye Priser dømmes; At Mangelen er stoer. — Vi viide vore Vilkaar; Derfor kunde vi og viide, hvad os er for dyrt; Men derfor kand vi ey viide: om de Ting just mangle, vi trænge til.

Meget, foruden Mangel paa Tingene selv, gjør nødvendige Ting dyre for den Trængende! Derfor sluttes urigtig; Fra Priisen til Mangelen: Fra Priisen paa Ruugen og Levnets-Midlerne i Kiøbenhavn, til Mangelens virkelige Beskaffenhed i Dannemark.

— Jeg vil Viise dig det, som er tvertimod:

Philopatreias! —

Du og jeg have vist nok levet i Kiøbenhavn et Aar; Da Misvæxten øg Mangelen paa Ruugen var stoer i Dannemark. Da; om vi skulde giort Overslag paa Grøden (efter alle Retskaffnes Omdømme) Agermandens Overskud, umueligt kunde forskaffet Borgeren Brød! —Da; Priserne altsaa, langt maatte overskridet de sædvanlige høye Priser. — Da kunde neppe ventes andet, i Betragtning af vort eget, end; En begrædelig Mangel! — Indførsel var forbuden!

34

Siig: hvad Haab kunde man have om; At und: gaae en Nød, som blev stor? Men Philopatreias! Nøden undgik vi gandske! Dyrheden svarede ikke halvt til Mangelen; Og ved Slutningen af Aaret, førend mand begyndte Høsten igien til det følgende Aar; da var Priisen endnu taaleligst.

Jeg vil ikke forklare dette tydeligere for dig her; Men allene sige følgende: — Til enhver Betænksoms Erindring!

Vi undgik, afvigte Aar, Brøders og Ruugens Mangel; Som, om Gud! og Kongen! havde befalet Ravnene: At føre det til os.

See! Philopatreias! Denne Gang kunde vi ikke, af Mangelen dømme om Priserne, ey heller, af Priserne, om Mangelen selv.

— Jeg har nu nogenledes overbeviist dig om; De vigtigste af dig anbragte Aarsagers Urigtighed til de, af dig omskrevne, dyre Tider.

35

— Det bliver altsaa ey, i Følge af disse dine Aarsager; Jeg siger: At Priserne ere for høye paa Levnets-

Midlerne.

— Endelig, Philopatreas! om alle dine Aarsager vare grundede? Dine Beviiser vel anbragte? Saa dog! købes der, snarest! fordyrt, vi have ingen Mangel paa. Og jeg havde tilvisse tænkt; denne Sandhed beviist, skulle blevet maalet for din Hensigt, med dette Stykke af dine Anmærkninger. —

Jeg har vel imod sagt dine Aarsager til de høye priser: Tænk derfor ey! min Hensigt er, at modsige deres Umaadelighed: Nei! min Villie til at undersøge dem, siger mig frie derfor.

Men dine „lettere Tiider, Philopatreas! Pag. 15 lin. 1., ved alle Levnets Midlers frie Indførsel, lin. 10. ved Kongl. Indtraders Nedsættelse, lin. 15: Kort! dine Ægteskabers Stiftelse, (uden Nærings-Veye) paa det, os alt for dyre! i fremmede Lande voxende Brød. lin. 3 & 4. Dine umaadeli-

36

ge ruttende Hænder i al udøse ald vor Formue til Fremmede, see Philopatreas Pag. 13. — Til hvilket alt; Inret, uden dit eget Udtryk, kand svare: neml. Landets Forarmelse Pag. 15. lin. 19., Dette, kand du vel ey undre! har gjort, for mig, din Hensigt fordækt.

— Og hvad har beveget dig til: At fornærme min Stand! hvis Kort spiller du? hvis Speidere er du? Vil du forbyde Bonden at pløye det Danske Land? Viid Borger og Bonde ere vandte her: at række hverandre Haand. Hvor skulde samles, det du ønsker adspredet! Og hvem skal Høsten tilhøre af vor lange Sved? Skal Muldvarpen beboe vore Hytter? Da vil Selhunden snart bade sig i vore Stæder! Vil du forandre baade Orden og Skik?

— Dig, Philopatreas! elsker jeg, ey allene som en Landsmand og Borger; men som en Fremmed, om du er det? Thi denne Roes skal altid følge Dannemarks Indbyggeres Vel!

Men dit Skrift, det hader jeg: Thi jeg er en Bonde. Mit Blod hør jo til Fæderne-Landet? Og dette Blod er nærmest mit Hierte! Dit med Nordener og falske Træk opfyldte Philopatrasiske Skil:

37

derie; som holdes offentlig til Fals! Skal det ikke afbilde mit; af fine Viise Regentere og Love; Saavit bekiendte. Af sine brave Borgere og retskafne Indbyggere; Kort! af sin Lyksalighed baade i Orden og Natur, hertil! saa vidt berømte kiære Fæderne-Land?

Staaer Landet dig ikke an? Er Brødet ey fint nok; Suulet ey fedt nok? Dig trænge vi jo ikke til, at beholde som Giæst? Søg de Lande din Tanke giennem vandrede! Søg Hiertet i Europa! Sæt hiines Overflødige imod Dettets Nødvendige. Thi vi vilde ikke være et intet; ey heller et alt.

Hvorfor underminerede du stiltiende min Stand? Naar vi ere faldne; hvem skal da opstaae? Mon! de Børn, som avles, ved det købte Brød, skulle fødes vandrende, eller med Kieppen i Haanden, paa Veyen til deres Oprindelses Land? Skal de vilde Dyr selvraadigen pløye Jorden? Da maa vel Rov-Fuglen erstatte, den formindskede Consumption! Eller, vil du, vi skal grave Jorden med en Green? Skulle vi, maaskee! sluge Kornet heelt? hvem skal beboe vore Huuse naar de ere faldne? hvoraf skal vi offere det vi skylde Gud? hvor længe skulde vi vel pløye Jorden, for Himmelens Fugle? Eller; skal vi igien rives

38

med Ulve om vort eget Kiød! Vist nok er din Anmærkning en giftig Politik: In summa! du er umaadelig i alt! — Skal Borgerne købe sine Levnets-Midler hos Fremmede? hvem skal betale til Landet, dette ulidelige Tab? Vi og vore Børn var de første, og tillige de sidste, som maatte sukke under dennes Gevalt.—

Dig ynke vi! Beklag din Daarlighed! Dine Miner, philopatreas! frygte vi ey! —

—Thi vi have et saare fast Ord, hvilket vi, ubekymret om! hvem du er?

GivE Agt Paa

Bonden.